

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM,
FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

CHIRCHIQ DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI

**ROSSIYANING BIRINCHI PREZIDENTI B. N. YELVIN
NOMIDAGI URAL FEDERAL UNIVERSITETI**

TOSHKENT IQTISODIYOT VA PEDAGOGIKA INSTITUTI

**INSON FAROVONLIGINI
O'RGANISHDA FANLARARO
YONDASHUV**

xalqaro ilmiy konferensiya materiallari

II QISM

Toshkent - 2023

INDIVIDUAL TA'LIM MODELI

Dehqonova Muborakxon

CHDPU, Pedagogika fakulteti,

“Maxsus pedagogika” kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada Chirchiq davlat pedagogika universitetining ilmiy yangiligi “Pedagogik ta'lim innovatsion klasteri”ning eng muhim komponentlaridan bo'lgan “Individual yo'naltirilgan ta'lim” modeli misolida tanishib chiqsak bo'ladi.

Tayanch so'zlar: individual ta'lim, model, tizim, muhit, mentor, assistant, dars, mashg'ulotlar, metodika, diagnostika, yo'nalish.

Hozirgi kunda eng katta e'tibor ta'limga qaratilmoqda. Bilamizki ta'lim-tarbiya jamiyatni oson boshqarish uchun bir vosita sifatida hayotimizning muhim pozitsiyasidan biri bo'lib bormoqda. Buyuk taniqli ma'rifatparvar Abdulla Avloniyning “Tarbiya biz uchun yo hayot – yo mamot, yo najot – yo halokat, yo saodat – yo falokat masalasidir” degan chuqur ma'noli so'zlari naqadar haqiqat ekanini bugun, har qachongidan ham yaxshi anglaymiz. Shu nuqtayi nazardan oladigan bo'lsak ta'lim tarbiya jarayoni faqatgina to'g'ri pedagogik yondoshuv bo'lgan muassasadagini amalga oshadi. Bugungi kunda ta'lim muassasalari o'z mavqeini va bilim salohiyati yuksaltirish uchun turli yo'nalishlar, uslublar, innovatsion texnologiyalarni qo'llab dars jarayonlarini tashkil etilmoqda.

Individual yo'naltirilgan ta'lim bu - har bir ta'lim oluvchi talabaning shaxsiy qobiliyatlarini va o'zlashtirishini inobatga olgan holda unga mos va xos yondoshish vositasidir. Ushbu ta'lim modeli ikki xil tizim orqali o'z muvaffaqiyatini yoritadi:

- Talabalarni muvaffaqiyatga yo'naltirilgan;
- Talabalarning bo'shliqlariga yo'naltirilgan.

Har bir model o'z ichiga talaba bilan individual ishlash orqali undagi qobiliyatlarni qayta yaratishni maqsad qilib qo'yadi. Talabalarni muvaffaqiyatiga yo'naltirilgan modeldan o'zlashtirishdagi yutuqlari va kasbiy amaliyotga yo'naltirilganlik asosiy o'rinni egallab, assistentdan mentorgacha faoliyatiga jalb etiladi. Bu uning shaxsiy individual qobiliyatlarini yanada rivojlanishi uchun muhim zamin hisoblanib mentorlik sari yo'lda asosiy yo'lchiroq sifatida xizmat qiladi. Mentorlik sari yo'lda talaba bosqichma bosqich kelajagi uchun kerak bo'lgan bilim ko'nikmalarga ega bo'ladi, nafaqat har kungi ta'lim sifatini balki o'zining shaxsiy muommolari jamoa bilan, ota-onalar bilan, do'stlar davrasida o'zining va yaqinlarining muommolariga ham yechim topishni o'rganadilar. Bu bevosita faqatgina individual tarzda amalga oshadi. Bu asnosida ishlash yuqori sifat koefsiyentini tashkil qilib ilk individual tarzda bilim berilgan “Mentorlik kursi” tinglovchilarida juda pozitiv xotiralar va amaliy jarayonlar bilan yodda qoldira oldi.

Talabalarning bo'shliqlariga yo'naltirilgan modelda o'zlashtirishdagi muommo sabablari aniqlanadi, sabablari asoslanadi va unga mos keladigan individual kompetensiyon-korreksion ish tizimi ishlab chiqiladi. Bu yo'nalish ham o'qituvchi va professor tomonidan individual shug'ullanib maxsus tayyorlangan tizim orqali amalga oshiriladi.

Yuqorida ta'kidlab o'tilgan ikki model bilan sifatli ta'lim berish talabalarning sifatli ta'lim olish huquqini poymol qilmasdan to'g'ri yo'naltirish mumkin bo'ladi. Eng muhim sifatli ta'limning tarkibi va talab qilib olishni bilish lozimdir. O'zbekiston Respublikasining yangi konstitutsiyasi 50 moddasida ham sifatli ta'lim kafolatlanadi deb ta'kidlangan.

Individual yo'naltirilgan ta'lim tizimimiz quidagi tartibda ish olib boradi:

1. Tezkor diagnostika;
2. ART- metodika;
3. Kasb to'garagi;
4. Binar darslar;
5. Integrativ darslar.

Tezkor diagnostikada talabalarning shaxsiy individual qobiliyatlari ularning qiziqishlariga moslangan holda test, savol javob, anketa-so'rovnoma orqali aniqlab olinadi va ularni guruhlariga bo'lgan holda ish olib borish uchun saralanadilar. Bunda nafaqat o'zlashtiruvchi balki o'zlashtirmovchi qatnashchilar ham teng ball to'plab o'zining ichki qobiliyatlari va pedagogik mahoratini ham namoyon qilishi mumkin bo'ladi. Yoki aksincha yuqori natija kutgan talabadan keskin past ball olishi va u faqatgina yuzaki amaliy bilimga ega bo'lgan natija qayd etishi mumkin. Bunda talabalar akademik va ijtimoiy potensial tahlil metodikalaridan foydalanishlari mumkin bo'ladi. Shu asnoda tezkor diagnostika o'tkaziladi va individual ta'lim modelining keyingi tizimiga o'tkaziladi.

ART-metodikada talabalarning vaqtlarini mazmunli o'tkazish va bilimlarini mustahkamlashga qaratilgan bo'lib bunda har bir o'tiladigan mashg'ulotlariga mos metodikalar tayyorlanadi va maktabgacha ta'lim tashkilotidagi metodik qo'mitaga yoki boshlang'ich sinf o'qituvchilari uchun foydalanishga topshiriladi. Bu bilan ularning o'zlari ham amaliyot jarayonida talabalar tomonidan tayyorlangan mualliflik metodikalarini bemalol amaliyotga tadbiq qilishlari mumkin bo'ladi. Bu ularning amaliyotga moslashishlariga va erkin ijodiy muhitda o'zlarini ko'rsatib qobiliyati rivojlanishiga yordam beradi.

Individual ta'limning keyingi bosqichi olingan bilimlarni mustahkamlovchi asosiy tizim hisoblanib amaliy darslar, seminar mashg'ulotlari va amaliyotda tushunmovchilikka ega bo'lgan va qiyinchilikka uchragan mavzularni maxsus tashkillashtirilgan to'garaklarda mustahkamlaydilar. Bunda pedagogik, psixologik, metodik va huquqiy tomondan bilimlar beriladi va kasbiy yetilish jarayoni tezlashadi.

Mustahkamlangan bilimlar dars jarayonlariga tadbiq qilinadi va an'anaviy darsdan innovatsion uslubdagi darsga o'zgartiriladi. Bunda "Binar darslar" eng maqbul innovatsion yechim hisoblanadi. Binar darsda ikki hildagi til va o'qituvchilarning tajriba malakalari inobatga olinadi.

Integrativ dars jarayoni asosan ikki hil turdagi ta'lim yo'nalishini talabalarini bir mavzuga birlashtirgan holda bilim berish va o'zaro ma'lumot almashuvi amalga oshiriladi. Misol uchun oladigan bo'lsak tiflopedagogika va surdopedagogika talabalarini umumlashtirgan mavzu ostida o'qitib o'zaro har bir yo'nalishdagi kamchilik va yutuqlar bilan bo'lishishi yoki yangiliklarni muhokama qilishlari mumkin. Bunda eng asosiysi bilimlarni birgalikda mustahkamlash va ulardagi

bilimlarning saviyasi yuqori bo'lishi ta'minlash bolib, ma'lumotlarni qiyosiy va intensiv o'zlashtirish muhiti paydo bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati:

1. Dehqonova, M. (2023). THE FIRST STAGES OF ENSURING CONTINUITY IN THE ELIMINATION OF SPEECH DEFECTS OF SPEECH-IMPAIRED CHILDREN. *Science and innovation*, 2(B2), 55-58.
2. Ghiyosiddinovna, D. M. (2023). Specific Characteristics of Logopedic Work with Blind Children. *CENTRAL ASIAN JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES AND HISTORY*, 4(1), 101-105.
3. G'iyosiddinovna, D. M. (2022). 4+ 2 TA'LIM TIZIMIDAGI O'RNI. *TA'LIM VA RIVOJLANISH TAHLILI ONLAYN ILMIY JURNALI*, 2(10), 389-393.
4. Achilova S.J., Qodirova F.U., DEHQONOVA M.G., "Logopedik texnologiya" o'quv qo'llanma, 2023. Zebo-print.
5. Muborak, D., & Lobar, S. (2022). MAKTABGACHA TARBIYA YOSHIDAGI BOLALARDA NUTQNING KECH RIVOJLANISHI. *TA'LIM VA RIVOJLANISH TAHLILI ONLAYN ILMIY JURNALI*, 2(10), 345-349.

TA'LIM KLASTERI SHAROITI – AUTIZM SINDROMLI BOLALAR NUTQINI RIVOJLANTIRISHNING INNOVATSION OMILI SIFATIDA

Egamberdiyeva Nigora Azizovna

Chirchiq davlat pedagogika universiteti

Pedagogika fakulteti "Maxsus pedagogika"

kafedrasi o'qituvchisi

nigoraazizovna1991@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada ta'lim klasteri sharoiti – autizm sindromli bolalar nutqini rivojlantirishning innovatsion omili sifatida yoritilgan.

Kalit so'zlar: autizm sindromi, ta'lim klasteri, mutaxassislar, defektolog, psixolog, ABA terapevt, o'zaro hamkorlik.

Ma'lumki, ta'lim-tarbiya olish jarayoni – bu ma'naviy va intellektual qobiliyatlarni tizimli rivojlantirib borish, bilim va tushunchalarni shakllantirish va olingan bilimdan oqilona foydalana olish qobiliyatini tarkib toptirishdan iborat bo'lgan jarayon hisoblanadi. Bu jarayon ta'lim oluvchining o'zi orqali yoki boshqa shaxsning ya'ni ta'lim beruvchining yordamida amalga oshirilishi mumkin. Ta'lim olish jarayoni esa turli xil usul va uslublarga tayangan holda kechadi. Ta'lim-tarbiya berishdan ko'zlanadigan maqsad - bu davlat ta'lim standartlarida belgilangan bilim va ko'nikmalarini ta'lim oluvchiga yetkazishdan iborat. Bu maqsadni amalga oshirishda mamlakatimizda boshqa sohalarda kabi ta'lim-tarbiya sohasida ham klasteri tizimidan foydalanilmoqda va bu o'zining samarali natijalarini bermoqda.

Klaster - innovatsion tizim sifatida ilm-fan va ishlab chiqarishni uyg'unlashtiruvchi tizim hisoblanadi.

"Klaster" so'zi inglizcha "klaster", "klyster" so'zlaridan olingan bo'lib, tarjimada - nav, tup, turkum ma'nolarini anglatadi. Ilk bor ushbu atama Maykl Yevgeniy Porter tomonidan ilmiy muomalaga kiritilgan. U o'zining klassik ta'rifida: "klaster - bu o'zaro bog'liq bo'lgan kompaniyalar, ixtisoslashgan yetkazib beruvchilar, xizmat ko'rsatuvchi provayderlar, tegishli sohalardagi firmalar, shuningdek, ularning ma'lum sohalardagi faoliyati bilan bog'liq bo'lgan raqobatdosh,

Тўйчиева Гулҳаё. Развитие индивидуальности студента с помощью методики коучинга	126
Усарова Н.Б. Образование на протяжении всей жизни как усовершенствованная форма непрерывного образования	128
Эрназарова Гулнора, Холматова Роза. Аутопедагогическая компетентность	130
Эрназарова Гулнора. Формирование акмеологического мышления у современного специалиста	133
Юлдашева Инобат. Характеристика педагогических конфликтов	136
V SHO'BA. MUSTAQIL-TA'LIM KLASTERI INSON FAROVONLIGINING ASOSIY OMILI SIFATIDA	
Abdullayeva G.S. Nogironligi bo'lgan talabalarda inklyuziv ta'lim kompetentligini shakllantirishda axborot kompyuter texnologiyalarning o'rni	140
Abduraximov S.D. 13-14 yoshli o'smirlarda deviant xulq-atvorni harakatli o'yinlar yordamida tashxislash	144
Asadullayeva Mastura, Ismailova Sevdaxon. Inklyuziv sinf musiqa darslarining o'quvchilar rivojlanishidagi ahamiyati	147
Dehqonova Muborakxon. Individual ta'lim modeli	152
Egamberdiyeva Nigora. Ta'lim klasteri sharoiti – autizm sindromli bolalar nutqini rivojlantirishning innovatsion omili sifatida	154
Z. K. Ismailova. D.Mustafaeva. Components of the gradual implementation of student media activities in the educational process	159
Ibadullayeva Sh.N. Yetuk mutahassis bo'lib yetishishda pedagogik amaliyotning o'rni	176
Ishmatova O. S. “Faol harakat-xalq salomatligi garovi” ijtimoiy loyihasida pedagogik ta'lim innovatsion klaster	179
Ibroximov F.A. Yoshlar huquqiy madaniyatini oshirishda ta'lim klasteri asosida ijodiy yondashish	183
Ibadullayeva Sh.N., F.A.Safarova. Talabalarni kasbiy amaliyotga erta va maqsadli tayyorlash	186
Jabborova Onaxon, Saparbayeva Dinora. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tayyorlashda mustaqil ta'lim klasteri metodikasi	189
Jabborova Onaxon. Boshlang'ich ta'limda o'quv fanlarini turkumlashtirib o'qitish mexanizmlari	191
Kobilova Shaxnoza. Inklyuziv ta'limning rivojlanish tendensiyalarini muvofiqlashtirish masalalari	194
Kobilova Shaxnoza, Abduraximova Durdona, Boboxonova Madina. Imkoniyati cheklangan o'quvchilar faolligini ta'minlashda inklyuziv ta'limning o'rni	196

Междисциплинарный
подход к изучению
благополучия человека

Уральский
федеральный
университет
имени первого Президента
России Б.Н. Ельцина

Chirchiq Davlat
pedagogika universiteti

Toshkent iqtisodiyot
va pedagogika instituti

СЕРТИФИКАТ

настоящим удостоверяется, что

Дехканова Муборакхон Гиёсиддиновна

Чирчикский государственный педагогический университет

принял(а) участие в Международной научной конференции
«Междисциплинарный подход к изучению благополучия человека»
(9-10 октября 2023 г., г. Чирчик, Республика Узбекистан)

Председатель организационного комитета,
ректор Уральского федерального университета
имени первого Президента России Б.Н. Ельцина
В. А. Кокшаров